DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

13. december 2007 *

I sag C-463/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 26. september 2006, indgået til Domstolen den 20. november 2006, i sagen:

FBTO Schadeverzekeringen NV

mod

Jack Odenbreit,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne J. Makarczyk, P. Kūris, J.-C. Bonichot og C. Toader (refererende dommer),

* Processprog: tysk.

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Jack Odenbreit ved Rechtsanwältin N. Meier-van Laak

— den tyske regering ved A. Dittrich og M. Lumma, som befuldmægtigede

— den italienske regering ved I.M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato W. Ferrante

— den polske regering ved E. Ośniecka-Tamecka, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved W. Bogensberger og A.-M. Rouchaud-Joët, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 9, stk. 1, litra b), og artikel 11, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1).

2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en sag mellem Jack Odenbreit, der har bopæl i Tyskland, og som har været offer for en bilulykke i Nederlandene, og skadevolders forsikringsselskab, selskabet FBTO Schadeverzekeringen NV (herefter »FBTO«), der har hjemsted i denne medlemsstat.

Retsforskrifter

Forordning nr. 44/2001

3 Betragtning 13 til forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd: »[f]or forsikringsaftaler [...] er det ønskeligt at beskytte den svage part ved hjælp af kompetenceregler, der er gunstigere for denne parts interesser end de almindelige kompetenceregler«.

4 Kompetencereglerne på forsikringsområdet er fastsat i afdeling 3 i kapitel II i forordning nr. 44/2001, der indeholder forordningens artikel 8-14.

5 Forordningens artikel 9, stk. 1, litra a) og b), bestemmer:

»1. En forsikringsgiver, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges

a) ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl, eller

b) i en anden medlemsstat, i tilfælde, hvor sagen anlægges af forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede, ved retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl [...]«

6 Forordningens artikel 11 bestemmer:

»1. I sager om ansvarsforsikring kan forsikringsgiveren endvidere sagsøges ved den ret, hvor skadelidte har anlagt sag mod den sikrede, såfremt den lovgivning, der gælder for denne ret, indeholder hjemmel dertil.

2. Artikel 8, 9 og 10 finder anvendelse i tilfælde, hvor skadelidte anlægger sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg.

3. Såfremt lovgivningen om et sådant direkte sagsanlæg indeholder hjemmel til at inddrage forsikringstageren eller den sikrede i sagen, er den samme ret også kompetent i forhold til disse personer.«

Direktiv 2006/26/EF

7 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/26/EF af 16. maj 2000 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om ansvarsforsikring for motorkøretøjer og om ændring af Rådets direktiv 73/239/EØF og 88/357/EØF (EFT L 181, s. 65), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/14/EF af 11. maj 2005 (EUT L 149, s. 14, herefter »direktiv 2000/26«), bestemmer følgende i artikel 3, der har overskriften »Direkte krav«:

«Medlemsstaterne sikrer, at de i artikel 1 nævnte skadelidte, hvis tab eller skade er en følge af de deri omhandlede uheld, kan rejse krav direkte mod det forsikringsselskab, som har ansvarsforsikret skadevolder.«

8 Desuden har betragtning 16a til direktiv 2000/26 følgende ordlyd:

»Skadelidte kan sagsøge forsikringsgiveren i den medlemsstat, hvor skadelidte har sin bopæl, jf. artikel 11, stk. 2, sammenholdt med artikel 9, stk. 1, litra b), i [...] forordning [...] nr. 44/2001 [...]«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

9 Den 28. december 2003 var Jack Odenbreit involveret i en bilulykke i Nederlandene med en person, der er forsikret hos FBTO. I sin egenskab af skadelidt anlagde han i medfør af artikel 11, stk. 2, og artikel 9, stk. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 sag direkte mod forsikringsgiveren ved Amtsgericht Aachen, som er retten på hans bopælssted.

10 Ved dom af 27. april 2005 afviste Amtsgericht Aachen sagen med den begrundelse, at de tyske domstole ikke havde kompetence til at påkende den. Jack Odenbreit appellerede dommen til Oberlandesgericht Köln. Ved mellemafgørelse af 12. september 2005 fastslog Oberlandesgericht, der støttede sig på de samme bestemmelser i forordning nr. 44/2001, at de tyske domstole har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende erstatningssøgsmålet.

11 FBTO iværksatte »revisionsanke« af denne mellemafgørelse til Bundesgerichtshof.

12 Som det fremgår af forelæggelseskendelsen, er fortolkningen af artikel 11, stk. 2, og artikel 9, stk. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 om retternes kompetence i sager anlagt af skadelidte direkte mod forsikringsgiver omdiskuteret i den tyske retsteori.

13 Ifølge den fremherskende opfattelse er sådanne direkte sagsanlæg således ikke omfattet af området for forsikringssager, jf. artikel 8 ff. i forordning nr. 44/2001, idet skadelidtes ret til at anlægge sag i henhold til de tyske internationalprivatretlige

regler forstås som en rettighed, der gælder i sager om ansvar uden for kontrakt, men ikke i forsikringsaftaler. Efter denne fortolkning omfatter forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), kun forsikringssager i snæver forstand, og begrebet »den begunstigede«, der er nævnt i bestemmelsen, omfatter ikke skadelidte. Denne kan ikke blive en af hovedparterne i sagen på grundlag af forordningens artikel 11, stk. 2. Over for denne opfattelse i retsteorien gøres gældende, at retten på det sted, hvor skadelidte har bopæl, på grund af henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til forordningens artikel 9 har kompetence til at påkende sager anlagt af skadelidte direkte mod ansvarsforsikringsgiveren.

14 Bundesgerichtshof er enig i sidstnævnte fortolkning. Ifølge retten er der i overvejende grad støtte for den antagelse, at skadelidte kan anlægge sag direkte over for forsikringsgiveren ved retten på det sted, hvor den pågældende skadelidte har bopæl.

15 Henset til de divergerende opfattelser i retsteorien af fortolkningen af de nævnte bestemmelser i forordning nr. 44/2001 har Bundesgerichtshof imidlertid besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal henvisningen i artikel 11, stk. 2, i [...] forordning [...] nr. 44/2001 [...] til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), forstås således, at skadelidte ved retten på det sted i en medlemsstat, hvor han har bopæl, kan anlægge sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg, og forsikringsgiveren har bopæl på en medlemsstats område?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Indlæg for Domstolen

16 Sagsøgte i hovedsagen, alle de medlemsstater, der har afgivet indlæg for Domstolen, samt Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber er af den opfattelse, at henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at skadelidte ved retten på det sted, hvor han har bopæl, kan anlægge sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg, og forsikringsgiveren har bopæl på en medlemsstats område.

17 Ud fra en ordlydsfortolkning af disse bestemmelser i forordning nr. 44/2001 har den tyske regering og Kommissionen gjort gældende, at henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 medfører, at hele indholdet af artikel 9 finder anvendelse på sager anlagt af skadelidte, hvorfor det ikke er nødvendigt, at skadelidte udtrykkeligt er nævnt i den artikel, der henvises til, eftersom henvisningen i artikel 11, stk. 2, i modsat fald ville være overflødig. På grundlag af samme fortolkning har den polske regering derimod anført, at skadelidte må betragtes som »den begunstigede« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i forordningens artikel 9, stk. 1, litra b). Ved indgåelsen af forsikringsaftalen er den eventuelle skadelidte, til hvem erstatningen skal udbetales i tilfælde af, at forsikringsbegivenheden efter aftalen indtræder, således ukendt. Skadelidte kan derfor ikke angives i forsikringsaftalen som begunstiget.

18 Sagsøgte i hovedsagen, alle de medlemsstater, der har afgivet indlæg for Domstolen, samt Kommissionen har gjort gældende, at bestemmelserne i forordning nr. 44/2001 vedrørende kompetence i forsikringssager tager udgangspunkt i kravet om beskyttelse af den økonomisk set svageste part — en fortolkningsgrundsætning, der følger af betragtning 13 til denne forordning og er knæsat ved Domstolens praksis (jf. dom af 14.7.1983, sag 201/82, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung m.fl., Sml. s. 2503, af 13.7.2000, sag C-412/98, Group Josi, Sml. I, s. 5925, præmis 64, og af 12.5.2005, sag C-112/03, Société financière et industrielle du Peloux, Sml. I, s. 3707, præmis 30). Formålet med forordningens artikel 11, stk. 2, er derfor netop at udstrække den ordning, der ved samme forordnings artikel 9, stk. 1, litra b), er oprettet af hensyn til sagsøger, til også at omfatte skadelidte.

19 I denne henseende har den tyske regering og Kommissionen understreget, at indsættelsen af artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 er udtryk for lovgivers vilje til i overensstemmelse med Kommissionens forslag til denne forordning at give en mere omfattende beskyttelse til personer, som befinder sig i en svagere situation i tvister på forsikringsområdet, end den beskyttelse, der er fastsat i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17, herefter »Bruxelleskonventionen«).

20 Endelig har sagsøgte i hovedsagen, alle medlemsstater, der har afgivet indlæg for Domstolen, samt Kommissionen understreget, at en sådan fortolkning bekræftes af direktiv 2000/26, navnlig af betragtning 16a hertil. Ved at indsætte denne betragtning efter vedtagelsen af forordning nr. 44/2001 har fællesskabslovgiver ikke fastlagt en bindende fortolkning af bestemmelserne heri, men har fremlagt et argument af væsentlig betydning til støtte for et værneting på det sted, hvor skadelidte har bopæl.

Domstolens svar

21 Det skal indledningsvis bemærkes, at afdeling 3 i kapitel II i forordning nr. 44/2001, der omfatter artikel 8-14, fastsætter kompetenceregler på forsikringsområdet, der skal føjes til de regler, der er fastsat ved de almindelige bestemmelser i samme kapitels afdeling 1 i forordningen.

22 I nævnte afdeling 3 er der fastsat flere værnetingsregler for sager anlagt mod forsikringsgiveren. Det er bl.a. fastsat, at en forsikringsgiver, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges ved retterne i den medlemsstat, på hvis område han har bopæl [artikel 9, stk. 1, litra a)], eller ved retten på det sted, hvor sagsøger har bopæl, hvis sagen anlægges af forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede [artikel 9, stk. 1, litra b)], og endelig i sager om ansvarsforsikring eller forsikring af fast ejendom ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået (artikel 10).

23 For så vidt angår ansvarsforsikring henvises der i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til kompetencereglerne for tilfælde, hvor skadelidte anlægger sag direkte mod forsikringsgiveren.

24 Med henblik på at besvare det spørgsmål, der er stillet af den forelæggende ret, skal der således tages stilling til rækkevidden af henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b). Det skal navnlig afgøres, om denne henvisning skal fortolkes således, at den udelukkende giver de retter, der er angivet i artikel 9, stk. 1, litra b), dvs. retterne på det sted, hvor forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede har bopæl, kompetence til at

påkende en sag anlagt af skadelidte direkte mod forsikringsgiveren, eller om denne henvisning gør det muligt at anvende reglen om værneting ved sagsøgerens bopæl i artikel 9, stk. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001 på dette direkte sagsanlæg.

25 Det bemærkes i denne henseende, at sidstnævnte bestemmelse ikke er begrænset til at henlægge kompetencen til retterne på det sted, hvor de heri opregnede personer har bopæl, men tværtimod opstiller reglen om værneting ved sagsøgerens bopæl, hvorved de nævnte personer får mulighed for at sagsøge forsikringsgiveren ved retten på deres eget bopælssted.

26 At fortolke henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), således, at den kun giver skadelidte mulighed for at anlægge sag ved de retter, der har kompetence i henhold til artikel 9, stk. 1, litra b), dvs. retterne på det sted, hvor forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede har bopæl, ville således være direkte i strid med selve ordlyden af artikel 11, stk. 2. Henvisningen indebærer, at anvendelsesområdet for denne regel udvides til andre kategorier af sagsøgere, der anlægger sag mod forsikringsgiveren, end forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede i henhold til forsikringsaftalen. Henvisningens funktion er således at føje personer, der har lidt en skade, til den liste over sagsøgere, der omhandles i artikel 9, stk. 1, litra b).

27 I denne henseende kan anvendelsen af denne værnetingsregel på direkte sagsanlæg fra skadelidte ikke afhænge af, om skadelidte kan betegnes som »den begunstigede« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 9, stk. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, da henvisningen til denne bestemmelse i forordningens artikel 11, stk. 2, gør det muligt at udvide kompetencereglen til disse sager, uanset om aktøren kan henføres til en af de kategorier, der er nævnt i bestemmelsen.

28 Denne argumentation har ligeledes støtte i en formålsfortolkning af de i hovedsagen omhandlede bestemmelser. Ifølge betragtning 13 til forordning nr. 44/2001 har forordningen således til formål at sikre en bedre beskyttelse af den svage part end de almindelige kompetenceregler giver mulighed for (jf. i denne retning Group Josi-dommen, præmis 64, Société financière et industrielle du Peloux-dommen, præmis 40, og dom af 26.5.2005, sag C-77/04, GIE Réunion européenne m.fl., Sml. I, s. 4509, præmis 17). At afskære skadelidte fra at anlægge sag ved retten på det sted, hvor han har sin bopæl, ville således betyde, at han blev frataget den samme beskyttelse som den, der ved forordningen er givet til de øvrige parter, der bliver betragtet som svage i forsikringssager, og dette ville derfor være i modstrid med forordningens ånd. Som Kommissionen med rette har påpeget, er der ved forordning nr. 44/2001 desuden sket en styrkelse af denne beskyttelse i forhold til Bruxelles-konventionen.

29 En sådan fortolkning bekræftes af ordlyden af direktiv 2000/26 vedrørende ansvarsforsikring for motorkøretøjer, som ændret ved direktiv 2005/14 efter ikrafttrædelsen af forordning nr. 44/2001. I direktiv 2000/26 har fællesskabslovgiver således ikke alene fastsat i artikel 3, at der i medlemsstaternes retsorden skal gives skadelidte ret til at rejse krav direkte mod forsikringsselskabet, men har udtrykkeligt henvist til artikel 9, stk. 1, litra b), og artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 i betragtning 16a for at give skadelidte mulighed for at sagsøge forsikringsgiveren ved retten på det sted, hvor den pågældende skadelidte har sin bopæl.

30 Hvad endelig angår følgerne af kvalifikationen af sager, der anlægges af skadelidte direkte mod forsikringsgiveren, hvilket ifølge forelæggelseskendelsen er genstand for debat i tysk ret, bemærkes, at anvendelsen af kompetencereglen i artikel 9, stk. 1,

litra b), i forordning nr. 44/2001 på et sådant sagsanlæg ikke udelukkes af, at det i national ret er kvalificeret som sagsanlæg om ansvar uden for kontrakt, der vedrører rettigheder, som ikke er omfattet af retsforhold af kontraktmæssig karakter. Kvalifikationen af dette sagsanlæg i national ret har således ingen betydning for anvendelsen af bestemmelserne i forordningen, eftersom disse kompetenceregler er indeholdt i en afdeling, dvs. afdeling 3 i forordningens kapitel II, som vedrører forsikringssager generelt, og som er adskilt fra sagerne vedrørende specielle værnetingsregler i sager om ansvar i og uden for kontrakt, dvs. samme kapitels afdeling 2. Den eneste betingelse, som anvendelsen af denne kompetenceregel er underlagt i henhold til artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001, er, at der skal være hjemmel for det direkte sagsanlæg i national ret.

31 Herefter skal det forelagte spørgsmål besvares med, at henvisningen i artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at skadelidte ved retten på det sted i en medlemsstat, hvor han har bopæl, kan anlægge sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg, og forsikringsgiveren har bopæl på en medlemsstats område.

Sagens omkostninger

32 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Henvisningen i artikel 11, stk. 2, i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område til forordningens artikel 9, stk. 1, litra b), skal fortolkes således, at skadelidte ved retten på det sted i en medlemsstat, hvor han har bopæl, kan anlægge sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg, og forsikringsgiveren har bopæl på en medlemsstats område.

Underskrifter